



BRF Brunnsviken
Lars-Åke Hansson
Bergshamra Allé 135
170 77 Solna

Svar på frågor med anledning av anläggning av våtmark i Bergshamra

Solna stad höll 2017-12-12 ett informationsmöte i Bergshamra bibliotek angående stadens planer att utveckla en befintlig våtmark i hagen norr om Tivolihalvön i Bergshamra. På mötet informerades också kort om pågående arbete att ta fram ett lokalt åtgärdsprogram för Brunnsviken, och att det i detta dessutom föreslås två nya dagvattendammar i samma område, en vid Kraus väg och en vid Pumphusvägen. BRF Brunnsviken inkom 2012-12-17 med en skrivelse till Solna stad angående planerna att utveckla den befintliga våtmarken. Föreningens skrivelse återges nedan med stadens svar / kommentar inlagt efter respektive fråga / synpunkt (blå text). För att underlätta läsningen har det i skrivelsen som inte är del av en fråga tonats ner till grå text. Där inte annat tydligt framgår avser svaren endast pågående projekt med att utveckla den befintliga våtmarken.

Frågor med anledning av anläggning av våtmark i Bergshamra

Solna stad planerar att anlägga våtmark och dammar i en fårhage i Bergshamra. Det kan bli bra och värdefullt för miljön men det kan också bli ett felaktigt och dyrt experiment. Eftersom Solna stad uppenbarligen valt att hemlighålla projektet är det omöjligt för bergshamrabor, ägaren av grannfastigheten och kommunfullmäktige i Solna att ta ställning till anläggningen.

1. Planerna har inte hållits hemliga utan tvärtom annonserats i en rad olika kanaler:
 - Det ligger som en nyhet på Solna stads hemsida sedan 27/4 2017: <https://www.solna.se/sv/boende-miljo/nyheter-boende-miljo/utvecklingsprojekt-i-kungliga-nationalstadsparken/>
 - Länsstyrelsen har haft en nyhet om projektet 5/7 2017: <http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/Sv/nyheter/2017/Sidor/Projekt-for-13-miljoner-i-Kungliga-nationalstadsparken.aspx>
 - Det har funnits en nyhet på Nationalstadsparkens hemsida: <http://www.nationalstadsparken.se/default.aspx?id=6158&ptid=0>
 - P4 Stockholm har haft ett inslag om detta: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=103&artikel=6686470>
 - Haga Brunnsvikens vänner har rapporterat om projektet: <https://haga-brunnsviken.org/eva-walden/>

Kommunfullmäktige har fastställt att Solna stads kommunikation ska stimulera till dialog och delaktighet. Det innebär att staden ska tydliggöra beslut, beslutsprocesserna och möjligheterna att påverka. Det vore värdefullt om detta projekt följer fullmäktiges beslut.

Brf Brunnsviken som äger fastigheten omedelbart intill fårhagen har i en skrivelse den 30 oktober till Solna stad begärt att samråd ska genomföras. Syftet med dialoger och samråd är att hantera eventuell oro och osäkerhet hos bergshamrabor för förändringar, bredda perspektiven samt ta tillvara kunskap och nya idéer hos människor som bor i Bergshamra. Solna stad har inte svarat på denna skrivelse.



2. Solna stad svarade den 7 december till 'styrelsen@brunnsviken.se'. Svaret skickades sent eftersom det var oklart vem föreningens skrivelse var ställd till och vem som skulle svara. I svaret bjöds bostadsrättsföreningen in till ett informationsmöte och lovades att staden där skulle bemöta deras frågor och farhågor. Svaret finns diariefört på ärendet med dnr TND 2017:1019.

En reaktion på skrivelsen var dock att bjuda in till ett informationsmöte den 12 december, vilket var ett steg i rätt riktning. Vid detta möte visades olika skisser till anläggningar i fårhagen. Många av motiven är vällovliga och intressanta. Brf Brunnsviken har också tidigare tagit aktiv ställning i miljöfrågor genom att kraftigt minska energiförbrukningen och föreningen har installerat ett stort antal solpaneler på taken för att producera förnybar el. Men för att kunna ta ställning i frågan om miljö och vattenverksamhet i fårhagen måste syften och åtgärder vara tydliga.

Detta brev syftar till att ge styrelsen ett ordentligt beslutsunderlag. Frågorna i bilaga 1 är uppbyggda enligt den nämnda skrivelsen men har kompletterats med några synpunkter. Innehållet omfattar bland annat motiv, säkerhet, skador på byggnader, myggproblem, föroreningar, miljökonsekvensbeskrivning, kostnader, kulturvärden, nämndmål och arean för vattenverksamheten. Först när Solna stad svarat kan styrelsen fattat beslut om ett eventuellt yttrande och om åtgärden är en påtaglig förändring.

3. Solna stad anser att tillräcklig information har delgivits. Projektet är inte färdigprojekterat och förändringar kan fortfarande ske. Brf Brunnsviken har kontaktats av länsstyrelsen för att lämna ett yttrande inför länsstyrelsens besked om den anmälda vattenverksamheten. Om Brf Brunnsviken anser att underlaget behöver kompletteras framförs det lämpligen till länsstyrelsen. Om länsstyrelsen anser att det finns grund för föreningens krav kommer erforderlig komplettering begäras av Solna stad.

Kommunfullmäktige har fastställt att Solna stads kvalitetsarbete ska medge att medborgare ska kunna ta ställning till hur stadens verksamhet fungerar och engagera sig i att förbättra den. Naturligtvis vill medborgare värna miljö och vattenkvalitet i Brunnsviken men också att förtroendet för staden upprätthålls.

Med vänlig hälsning

Lars-Åke Hansson

Ordförande i Brf

Brunnsviken



Sändlista

Solna stad, 171 86 Solna (dnr: TND/2017:1019)

Som orientering

Brf Brunnsviken

Medlemmar i Brf Brunnsviken

Boende och bostadsrättsföreningar i Bergshamra

Länsstyrelsen i Stockholm, Enheten för miljöskydd, Box 22067, 104 22 Stockholm (dnr: 43890-2017)

Solna stad, avsett för

Kommunfullmäktiges ordförande, Sven Kinnander (m)

Kommunfullmäktiges 1.vice ordförande, Helene Ekegren (m)

Kommunfullmäktiges 2.vice ordförande, Georgios Kontorinis (s)

Kommunfullmäktiges 3.vice ordförande, Susanne Nordling (mp)

Bilagor

1. Frågor med anledning av anläggning av våtmark i Bergshamra, bilaga 1
2. Brev 171030 Begäran om samråd avseende anläggning av våtmark i Bergshamra

Bilaga 1 Frågor med anledning av våtmark i Bergshamra

Denna bilaga syftar till att Brf Brunnsvikens medlemmar och styrelse ska kunna diskutera fakta kring åtgärderna i fårhagen, kunna bidra till förbättringar i underlaget och till att kunna avge ett yrkande om styrelsen anser det nödvändigt efter att erforderliga svar erhållits från Solna stad. Staden bör bifoga *aktuell* projektplan och kartor. Area och kartskala ska tydligt framgå. Beskriv också tydligt hur våtmark och vattenflöden är tänkta att fungera.

4. Se svar 3.

Många av frågorna nedan kan härledas till att Solna stad inte informerat de boende och grannliggande fastighetsägare (Brf Brunnsviken).

5. Se svar 2.

Ett avsevärt bättre sätt än hemliga projekt då staden ska göra stora ingrepp i närmiljön är att se till så att medborgarna har tillgång till information som stimulerar till dialog och delaktighet. Därmed ges medborgarna i Solna möjlighet att påverka den demokratiska beslutsprocessen. Istället ägnas sig staden åt att försöka motbevisa medborgare. Risken är uppenbar att det skapas en förtroendeproblematik mellan väljare och valda.

Dispositionen på frågorna följer Brf Brunnsviken skrivelse 171030 till Solna stad om krav på samråd. Texten i bilagan är också delvis hämtad från den skrivelsen.



Figur 1: Fotot är taget mot fårhagen och rakt söderut från balkongerna i Brf Brunnsviken.

Innehåll

1	Information	3
2	Motiv	3
3	Säkerhet & trygghet	4
4	Byggnader	6
5	Myggproblem.....	6
6	Föroreningar och grävarbeten	8
7	Miljökonsekvensbeskrivning	9
8	Kostnader	10
9	Historiska natur- och kulturvärden	11
10	Kommunikation och samråd	11
11	Nämndmål.....	12
11.1	Tekniska nämnden	12
11.2	Miljö- och hälsoskydds nämnden	13
12	Anmälan om vattenverksamhet.....	14
13	Åtgärder från konsultrapporter	16
14	Annan närliggande vattenverksamhet.....	17
15	Mandat, ansvar och andra formalia.....	17
16	Övriga tips och råd.....	18
16.1	Ändring av marknivån	18
16.2	Grannhörande.....	19
16.3	Trädfällning i Nationalstadsparken.....	19
	Styrelsen i Brf Brunnsviken begär att Solna stad genomför sam- råd med anledning av anläggningen av en ny våtmark i Bergshamra	1

1 Information

Brf Brunnsviken har via omvägar fått kännedom om att Solna stad avser anlägga våtmark och dammar i fårhagen (fastighet Bergshamra 3:1) omedelbart söder om föreningens fastighet Vetet 1 i Solna. Staden har inte informerat föreningen om detta arbete och än mindre genomfört något samråd - vilket föreningen i egenskap av grannfastighet finner mycket anmärkningsvärt. **Styrelsen i Brf Brunnsviken begär att Solna stad genomför samråd innan arbete fortsätter och innan en ansökan lämnas in till Länsstyrelsen.**

6. Solna stad har inte för avsikt att genomföra något samråd och det finns heller inga lagkrav på det. Föreningen och andra har möjlighet att yttra sig. Inkomna synpunkter kommer att beaktas och vägas mot andra intressen i det fortsatta arbetet.

Underlaget som föreningen hittills tagit del av är mycket bristfälligt vilket skapar en djup oro hos föreningen och våra medlemmar.

1. Hur länge har planeringen pågått, vem är ansvarig och vem är projektledare?
7. Tekniska förvaltningen har tittat på avvattningsproblematiken i området och beställt olika utredningar sedan 2015. Projektering och gestaltning av våtmarken avropades 30/6 2017. Projektledare har hittills varit Solnas stadsträdgårdsmästare. Ansvaret delas mellan projektledare, avdelningschef, förvaltningschef och ansvariga politiker.
 2. Varför lämnar Solna stad ingen information och genomför ingen dialog med *bergshamra-borna* under projektarbetet (förrän informationsmötet den 12 december)?
8. Information har funnits att tillgå (se fråga 1). Staden har inte bedömt projektet vara varken så stort eller kontroversiellt att ytterligare informationsinsatser skulle vara motiverade.
 3. Varför lämnar Solna stad ingen information och genomför ingen dialog med *fastighetsägaren* Brf Brunnsviken om vattenverksamheten och uppgrävningen av fårhagen omedelbart söder om föreningens fastighet?
9. Att man har en fastighet i närområdet innebär inte att man per automatik är direkt berörd av en åtgärd. Solna stad har bedömt att Brf Brunnsviken inte är direkt berörd av åtgärden.
 4. Varför har inget svar skickats på Brf Brunnsvikens skrivelse 171030 om begäran om samråd?

10. Se svar 2.

Begäran om samråd kvarstår naturligtvis tills styrelsen beslutar om annat.

2 Motiv

Det saknas enhetliga motiv till att anlägga den nya och omfattande våtmarken med dammar i det som idag är en befintlig fårhage där får betar under sommaren. Den nya anläggningen utgör en *påtaglig förändring*.

Syfte enligt Solna stad projektplan våtmark 28 juni 2017:

- utveckla de biologiska värdena som finns i befintlig våtmark
- förbättra växtbetingelserna i Bergshamra koloniförenings odlingsområde
- rena dagvatten innan det släpps ut i Brunnsviken
- förbättra allmänhetens möjligheter att komma nära en våtmark och väcka intresse för naturen.

Syfte enligt avtal mellan Länsstyrelsen och Solna stad den 3 juli 2017:

- utveckla de biologiska värdena som finns i befintlig våtmark
- förbättra växtbetingelserna i Bergshamra koloniförenings odlingsområde
- rena dagvatten innan det släpps ut i Brunnsviken.

Syfte enligt anmälan om vattenverksamhet till Länsstyrelsen den 18 oktober 2017:

- stärka våtmarksmiljöer inom Nationalstadsparken
- främja odlingsbetingelser och minska problem för kolonister med återkommande översvämningar
- förlänga den blötlagda säsongen och ytan.

Syfte enligt Solna stad projektplan dagvattendamm 1 december 2017:

- rena dagvatten innan det släpps ut i Brunnsviken.

Syfte enligt informationsmöte för bergshamrabor den 12 december 2017:

- stärka den biologiska mångfalden
- motverka den ökande myggproblematiken
- skapa bättre odlingsbetingelser i koloniområdet
- rena dagvatten innan det släpps ut i Brunnsviken.

Många av motiven är vällovliga och intressanta. Brf Brunnsviken har också tagit aktiv ställning i miljöfrågor genom att vi sedan lång tid kraftigt minskat vår energiförbrukning och vi har även installerat ett stort antal solpaneler för att producera förnybar el. Men för att kunna ta ställning i frågan om miljö och vattenverksamhet i fårhagen måste syften och åtgärder vara tydliga.

Som framkommer ovan är det olika syften beroende på målgrupp; Länsstyrelsen eller bergshamraborna.

1. Vilket är det viktigaste syftet, vilka övriga syften finns?

11. Det viktigaste syftet är att förstärka den biologiska mångfalden. Övriga syften är de som räknas upp ovan, men med ett undantag; syftet med våtmarken är inte längre att rena dagvatten. Det var initialt ett av projektets syften, men togs bort efter att våra konsulter räknat på vattenflödena kommit fram till att det skulle försämra förutsättningarna för amfibier att leda dagvattendiket väster om Vetet 1 ner till våtmarken. Detta beskrev också på informationsmötet 12/12.

2. Är det akut att nå dessa syften?

12. Hur pass akut det är kan alltid diskuteras, men ju förr de uppnås desto bättre.

3. Vad händer om det viktigaste syftet *inte* nås? På kort sikt och på lång sikt?

13. Då kommer orsakerna till detta att utredas och nödvändiga åtgärder vidtas för att komma till rätta med problemet.

3 Säkerhet & trygghet

Dammen och sankmarken kommer att ligga i närheten av en nyanlagd stor och populär lekplats i Bergshamra. I kombination med att många barnfamiljer bor i området innebär detta en utomordentligt djup oro över riskerna med ny damm och våt/sankmark, inte minst när vi nu närmar oss vinter med mörker, snö och is.

Barnsäkerhetsrådet som består av 11 myndigheter skriver att den som äger en damm ska enligt lag ordna de säkerhetsanordningar som behövs för att undvika barnolyckor. Undantag görs endast om vattendjupet är mindre än 20 centimeter.

14. Barnsäkerhetsrådet åsytter i ovanstående fall lagar gällandes vattensamlingar avsedda för bad, eller vattensamlingar på platser där små barn vanligen vistas på egen hand, t.ex. bostadsgårdar eller dagisgårdar. Hagen där våtmarken ligger är snarare att likna vid en park och i ett sådant läge rekommenderar barnsäkerhetsrådet åtgärder som kommer att inkluderas i projektet (se nedan).



strömhastighet och vara befriat från bryggor eller andra anordningar som kan leda ut barn till vatten där de inte bottnar. Efter en bedömning av riskerna ska livräddningsutrustning sättas upp, t.ex. livboj, räddningshake, stegar eller livflotte. Utrustningen ska vara väl synlig. Stegar eller trappor bör kunna upptäckas lätt av en nödställd även i mörker.

Ovan: Utsnitt ur Guide till ökad vattensäkerhet för kommuner och andra anläggningsägare (s. 57-58)

1. Hur djupa blir dammar och våtmark ("djuphåla") som mest?

15. Våtmarken kommer att innehålla 1-2 s.k. djuphålor med ett djup på ca 1 m.

2. Ska dammarna göras säkra för barn, t ex genom säkerhetsanordning?

16. Se svar 14.

3. Visa på kartan var staket i så fall ska finnas och beskriv hur de ska utformas.

17. Det finns i dagsläget inga planer för något staket vid våtmarken. Se även svar 14.

4 Byggnader

Föreningens byggnader kan bli berörda, då marken som byggnaderna står på sedan länge är förstärkt med pålgrundläggning med anledning av den lösa träskmarken i området. Denna allvarliga konsekvens för föreningen berörs inte alls i underlaget.

1. Vilka utredningar har gjort för att undersöka olika risker för påverkan på närliggande byggnader och annan infrastruktur, t ex avloppsrör? Hur ser riskanalysen ut?

18. Vi förlitar oss i dessa frågor på den externa expertis som anlåtats. Vår konsult menar att det inte finns någon anledning till oro för närliggande byggnaders grundläggning eftersom projektet inte påverkar grundvattennivån.

I projekteringsarbetet stämmer man alltid av planerade åtgärder mot befintliga ledningar. Vid behov markeras ledningarnas lägen ut på plats före byggstart.

För projekt av den här storleken och av den här typen tas normalt ingen särskild riskanalys fram, och det har inte heller gjorts i det här fallet. Men det betyder inte att risker inte bedöms. De risker som identifieras tas upp i entreprenadhandlingarna, liksom eventuella preventiva åtgärder och hur entreprenören ska agera om en viss händelse ändå inträffar.

2. Kan Solna stad garantera att Brf Brunnsvikens fastighet, byggnader och annan infrastruktur inte berörs och skadas av de omfattande grävarbetena och av framtida rörelser i marken, dammar, förändrade grundvattenförhållanden etc. Brf Brunnsviken kan komma att kräva en besiktning innan och efter grävningen och sedan igen efter 5 år.

19. Om projektet skulle ge negativa konsekvenser på närliggande fastigheter så är naturligtvis staden i egenskap av fastighetsägare och byggherre ansvarig för detta och beroende på omständigheterna skadeståndsskyldig enligt gällande lagstiftning. Som byggherre låter Solna stad också alltid utföra erforderliga besiktningar före och efter olika entreprenaders genomförande. Men eftersom staden också har ett uppdrag att hushålla med stadens resurser bekostas inte besiktningar som avviker från branschpraxis.

5 Myggproblem

Det finns ett betydande och ökande myggproblem. En våtmark med träskliknande miljö innebär att fler mygg kommer att drabba oss och omgivningen. Vi har redan nu, med stadens bristande utdikning, drabbat av översvämningsmyggor vilka är synnerligen aggressiva stickmyggor som också är aktiva mitt på dagen. Underlaget från Solna innehåller ingen riskanalys och plan för om detta problem kraftigt skulle förvärras då dammen/våtmarken/kärret är färdigt.

Flera generationer översvämningsmyggor utvecklas under en sommar och kan orsaka enormt stora och omfattande stickmyggproblem över lång tid. Dessa aggressiva stickmyggor skyr inte sol och de är aktiva mitt på dagen.

Naturvårdsverket skriver: Översvämningsmygg gynnas när hävden upphör och diken växer igen. På hävdade (betade och slagna) gräsmarker finns betydligt färre mygglarver än på marker som inte

betas eller slås. Det gäller under översvämningar både i samband med vårflod och sommarregn. Hävd verkar ha störst effekt på näringsrika gräsmarker med mycket tuvor.

1. Beskriv i detalj hur *mer* vatten, våtmarker och dammar ska *motverka* myggproblemet? Redovisa *sakkunskap* inom ämnet.

20. Förekomst av öppet vatten behöver i sig inte utgöra grund för något myggproblem. Översvämningsmyggor kräver ganska specifika förhållanden för att trivas, dvs flacka, tidvis översvämmade gräsmarker. Vid översvämningarna bildas små, grunda och stillastående vatten i markens ojämnheter och dessa är optimala för larvernans utveckling. Mer om detta kan man bl.a. läsa om på naturvårdsverkets hemsida (<http://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/internationellt-miljoarbete/multilateralt/ipbes/Allm%C3%A4nt%20om%20%C3%B6versv%C3%A4mningsmygg.pdf>)

I västra hagen vid Tivoli uppstår just dessa förhållanden som översvämningsmyggan vill ha. På ortofotot nedan framgår tydligt att det runt en större vattensamling finns en mosaik av mindre vattenpussar. Projektet innebär att marken i och runt våtmarken slätas till och ges ett jämnt fall mot ett samlat vatten vilket kommer att försämra livsbetingelserna för översvämningsmyggan.



2. Myggpredatorer - vad är det? Har detta koncept som Solna avser använda prövats på liknande fall? Redovisa dessa fall.
21. En predator är ett djur som jagar och äter andra djur. Myggpredatorer är djur som jagar och äter mygg i olika livsstadier, t.ex. salamandrar, grodor, paddor och sländlarver. Nyttjandet av predatorer för bekämpning av mygg kan man bl.a. läsa om i rapporten Sammanställning och bedömning av myggbegränsningsmetoder i Sverige och andra länder. Rapporten kan hittas på: https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/bekampningsmedel/RLS_Internationella_metoder.pdf

3. Kommer ängsmarken med mycket tuvor att svämma över vid snösmältning, vårfloed och sommarregn? Enligt konsultrapport kommer kraftigare nederbördshändelser bli mer frekventa i framtiden.

22. Våtmarken kommer att ha högre vattenstånd vid snösmältning och under nederbördsrika perioder.

4. Hur ser riskanalys och plan ut för om detta myggproblem skulle *förvärras* då dammar/våtmarken/kärret är färdigt?

23. Risken att myggproblemet skulle förvärras av projektet bedöms som liten. Om det mot förmodan ändå skulle ske behöver orsakerna utredas innan en åtgärdsplan kan tas fram.

6 Föroreningar och grävarbeten

Förändringen innebär rimligen omfattande grävarbeten, muddring och betydande mängder schaktmassor.

1. Vilka volymer rör det sig om och var ska dessa massor läggas? Var ska massor från våtmarken läggas (som inte bör användas för vall enligt en konsultrapport)?

24. Hur stora mängder det handlar om går inte att besvara exakt innan projekteringen är klar, men det rör sig uppskattningsvis om drygt 1000 m³. Ambitionen är att alla massor ska behållas och användas på platsen, antingen i den nya vallen (den höjda marknivån är en mer rättvisande benämning) eller för att jämna av marken.

2. Har den entreprenör som ska utföra grävarbete dokumenterad vana av arbete i värdefull naturmark, och har anpassade maskiner med lågt marktryck? Var beredd att visa upp dessa dokument om de är allmän handling. Om de är sekretessbelagda hänvisa till diarienummer.

25. Arbetet är planerat att utföras av Solna stads ramavtalsentreprenör för mindre markentreprenader. Avtal finns att tillgå i stadens diarium, TND/2015:1285..

3. Beskriv hur grävarbetet ska ske. Hur lång tid ska det ta, vilka tider på dygnet? Vilket buller, tung trafik och andra störande moment kan upplevas för boenden i närhet av fårhagen?

26. Vi kan i detta läge inte beskriva exakt hur grävarbetet kommer att genomföras eller hur lång tid det kommer att ta, men Solna stads lokala ordningsföreskrifter kommer att följas. De lokala ordningsföreskrifterna finns att tillgå på stadens hemsida:

<https://www.solna.se/Global/Om%20Solna/Politik%20och%20demokrati/Solna%20stads%20lokala%20ordningsf%C3%B6reskrifter%20g%C3%A4llander%20fr%20om%2024%20april%202017.pdf>

1997 gjordes en sanering i viken och strandområdet nedanför motorcykelklubben eller cirka 100 meter sydost om Växtskyddsanstaltens byggnad (intill den planerade våtmarken och dammen). Såvitt jag vet har ingen ytterligare sanering gjorts. Det finns ett stort antal rapporter om förorenad områden, inte minst inom Solna. Följande två rapporter berör förorenad mark i detta område.

1. *Inventering av förorenade områden i Solna kommun 2001*¹. Rapportförfattaren nämner till exempel fastigheten Bergshamra 3:1 där Växtskyddsanstalten låg och konstaterar att sanering utförts i ett begränsat område i och omkring viken i västra delen av Tivolihalvön.

2. *Brunnsvikens kemiska status*². Rapportförfattaren nämner att i Solna finns 458 objekt med potentiellt förorenad mark. Bland alla de fastighet i prioriteringslistan för miljöskyddstillsyn, vilka anses viktigast att rikta tillsynsinsatser mot, ingår Bergshamra 3:1 bland de fem översta. På fastigheten har Statens växtskyddsanstalt legat, där arbetades bland annat under många år med framställning av

bekämpningsmedel. På platsen hanterades ämnen som DDT, lindan, kvicksilver och klorbensener. Föreningarnas farlighet bedöms som hög och spridningsförutsättningarna bedöms höga de med, särskilt till närrecipienten (Brunnsviken). Här gjordes en viss sanering 1997. Åtgärder och undersökningar gjordes inte på hela fastigheten och risken finns att rester med hög farlighet från verksamheten finns kvar i marken och att dessa påverkar Brunnsviken än idag.

Enlig Solna stad ska en skriftlig anmälan göras till miljö- och byggnadsförvaltningen enligt 28 § i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd innan avhjälpande åtgärder såsom sanering, markarbeten, schaktning eller dylikt vidtas i ett område som är förorenat. Detta gäller om åtgärder kan medföra ökad risk för spridning eller exponering av föroreningarna och risken inte bedöms som ringa.

1. Har projektledaren gjort en skriftlig anmälan om miljöfarlig verksamhet eller är bedömningen att risken *inte är ringa* för föroreningar på en fastighet som är i topp 5 enligt ovan nämnde prioriteringslista för miljöskyddstillsyn?
27. Miljö- och byggnadsförvaltningen är tillsynsmyndighet för verksamheten och har fått en beskrivning av hur schaktmassor avser att hanteras i projektet. Utifrån den markundersökning som gjorts har Miljö- och byggnadsförvaltningen meddelat att projektet inte behöver göra någon saneringsanmälan.
2. Vad händer om markföroreningar upptäcks under grävningarna? Beskriv riskanalysen i projektplanen om föroreningar upptäcks.
28. Entreprenören ska vid grävningsarbeten vara uppmärksam på avvikelser i jordens lukt och/eller färg. Vid misstanke om att förorenade massor påträffas ska detta anmälas till Solna stad omgående för beslut om hantering genom provtagning och sanering.
3. Det har tidigare förekommit nedgrävda gifttunnor i området mellan fårhagen och Brunnsviken. Beskriv riskanalysen för om nya gifttunnor upptäcks.
29. Platsen där våtmarken ligger brukades som åkermark under den period då gifttunnor dumpades på andra platser i närområdet. Risken att det påträffas nedgrävda tunnor med miljögifter bedöms därför som liten. Om det ändå skulle inträffa hanteras detta enligt de rutiner som beskriv i svar 28.

7 Miljökonsekvensbeskrivning

Solna stad har lämnat in en *anmälan om vattenverksamhet* till Länsstyrelsen den 18 oktober 2017. Miljökonsekvensbeskrivning (MKB) ingår inte i detta underlag.

Syftet med en MKB är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter den planerade verksamheten eller åtgärden kan medföra på bland annat människor, växter, djur, mark, vatten, luft, hushållning med mark, vatten och råvaror. En genomförd miljökonsekvensbedömning handlar dock inte bara om att färdigställa en MKB, utan även om processen att ta fram detta dokument, där samrådet har en framträdande roll.

En miljökonsekvensbeskrivning skall ingå i en ansökan om tillstånd att anlägga, driva eller ändra verksamheter enligt 9, 11 eller 12 kap miljöbalken:

- 9 kapitlet – Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd,
- 11 kapitlet – *Vattenverksamhet*,
- 12 kapitlet – Jordbruk och annan verksamhet.

Den som gör ansökan ska stå för kostnaden för framtagandet av en MKB (se 6 kapitlet 10 § MB).

Samrådet ska genomföras i god tid och i behövlig omfattning innan en ansökan om tillstånd görs och

den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 6 kapitlet 1 § MB upprättas. Samrådet ska avse verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, omfattning, utformning och miljöpåverkan samt miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning.

Före samrådet ska den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden lämna uppgifter om den planerade verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, omfattning och utformning samt dess förutsedda miljöpåverkan. Uppgifterna ska lämnas till länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som särskilt berörs.

En anmälningspliktig vattenverksamhet får påbörjas tidigast åtta veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat. Lag (2017:782).

Naturvårdsverket har tagit fram en förenklad vägledning om hur ekosystemtjänstperspektivet kan integreras i MKB.

1. Motivera varför Solna stad inte genomfört någon MKB och varför samråd inte skett.

30. Enligt miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) alltid tas fram om en planerad verksamhet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Vissa verksamheter antas alltid ha en betydande miljöpåverkan, t.ex. när det krävs en ansökan om *tillstånd* för vattenverksamhet. Vid en *anmälan* om vattenverksamhet, som görs vid mindre omfattande vattenverksamheter, är detta däremot inte ett krav. Länsstyrelsen kan, om den finner så motiverat, ändå föreskriva att en miljökonsekvensbeskrivning tas fram, men det har inte skett i detta fall.

Även kravet på samråd är mindre omfattande vid en *anmälan om vattenverksamhet*. Vid tillståndsansökan ska samråd hållas med statliga myndigheter, andra kommuner, den allmänhet och de organisationer som kan antas bli berörda av verksamheten. Vid en anmälan räcker det att samråd hålls med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och med enskilda som kan antas bli särskilt berörda. Eftersom BRF Brunnsviken inte har bedömts vara särskilt berörd har inte samråd genomförts.

8 Kostnader

Underlaget innehåller ingen kostnadsberäkning för anläggning och långsiktig skötsel av dammar och våtmark.

1. Hur stor är kostnaden för alla projekten i eller i närheten av fårhagen uppdelat i (1) projektering och förberedelser, (2) genomförande respektive (3) årlig skötsel?
31. Avseende dagvattendammarna är det alltför stora osäkerhetsfaktorer för att kunna lämna några uppgifter om detta ännu. Dessa svar avser därför endast våtmarken:
1. Ca 660 000 kr*
 2. Budget 1 400 000 kr*
 3. Uppskattningsvis i snitt mellan 10 – 20 000 kr / år.
- *Dessa kostnader kommer att delas 50/50 mellan Solna stad och länsstyrelsen.*
2. Vilka förutsättningar finns genom skötsel/förvaltning att vidmakthålla åtgärden?
32. Förutsättningarna är goda. Med vissa intervaller kommer vass att behöva hållas efter, men det handlar om lågintensiv skötsel. En skötselplan kommer att tas fram inom projektet.
3. Hur stora kostnader är hittills lagda på dessa projekt inkluderande konsultkostnader?
33. Ca 360 000 kr.

4. Varför är det viktigt att arbetet sätter igång innan årsskiftet 2017/18³? Är skälet enbart budgetskäl bör detta förklaras och ställas i relation till projektmålen. Vilket av målen kan inte uppnås om grävningar sätter igång senare (påverkas t ex vattenkvaliteten i Brunnsviken)?
34. Att förvaltningen ville få igång projektet för att hinna använda förra årets tilldelade medel stämmer, men det är inte hela förklaringen. För att inte störa det djurliv som vi vill värna om behöver alla grävarbeten ske vintertid, då alla salamandrar mm gått i vintervila i skogen intill och den biologiska aktiviteten är låg. Det finns också ett utvecklingsanslag för Kungliga nationalstadsparken som länsstyrelsen ansvarar för. Från detta kan nationalstadsparkens olika aktörer söka medfinansiering för olika utvecklingsprojekt inom parken fram till år 2022. Solna stad har beviljats medfinansiering för våtmarksprojektet, men vi hoppas också få ta del av utvecklingsanslaget till ett antal andra projekt fram till 2022. För att hinna få medfinansiering till nya projekt behöver vi bli klara med dem vi redan fått tilldelning för.

9 Historiska natur- och kulturvärden

Styrelsen vill särskilt påpekat att området ursprungligen inte är en befintlig våtmark. När föreningen bildades för 30 år sedan var området en äng. På flygfotografier från 1960-talet syns följaktligen ingen våtmark där. I modern tid har människor i trakten kämpat för att göra marken odlingsbar. Det har skett bland annat genom dikning. Kartan från 1908 av kommissionslantmätare Konrad Janssons betecknar det aktuella området som åker. Kartor från 1800-talet visar tydligt på de diken som kontinuerligt förbättrat odlingsbetingelserna. 1996 började får beta i hagen söder om Brf Brunnsviken. Varje år från och med maj månad var marken så pass torr att bete kunde ske ända ner till skogskanten. Vissa år har kor betat i hagen.

35. Förhållandena på platsen har förändrats över tiden. De förhållanden som finns idag faller inom Våtmarksinventeringens (VMI) definition av en våtmark.

Enligt 4 kap. 7§ Miljöbalken: "Inom en nationalstadspark får ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas." Här planeras nu ett mycket stort ingrepp i och en total omvandling av det historiska landskapet.

1. Beskriv vilken hänsyn och överväganden Solna stad tar till Miljöbalkens skrivning om skada på historiska landskapets natur- och kulturvärden.
36. Vi kommer att följa de rekommendationer som ges i den agrarhistoriska utredningen som tagits fram inom projektet. Denna finns i stadens diarium.
2. Enligt utsaga på informationsmötet 171212 ska ersättningsmark sökas för fårbeta. Innebär detta att fåren upphör att beta i hagen när den nya våtmarken anlagts? Hur ska då äng- marken hävdas?

37. Det är ännu inte klarlagt hur det kommer att bli med fårbetet, men om betet upphör i västra hagen kommer marken sannolikt att skötas som äng med slätter.

10 Kommunikation och samråd

I brevet från Brf Brunnsviken 171030 nämns även Solna stads dokument *Kommunikationspolicy för Solna stad* som är antagen av kommunfullmäktige i vilken det anges följande:

- Solna stads kommunikation ska säkerställa att medborgarna har tillgång till information om de beslut som staden fattar och har möjlighet att påverka den demokratiska besluts- processen.
- Solna stads kommunikation ska stimulera till dialog och delaktighet. Det innebär att staden ska tydliggöra beslut, beslutsprocesserna och möjligheterna att påverka.

Enligt kommunallagen ska nämnder se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt verka för att samråd sker.

I ett brev den 8 november till Länsstyrelsen anger Solna stad (tekniska nämnden) att de anser sig kunna vederlägga farhågorna från Brf Brunnsviken. Staden är dock mån om att inte bli onödigt fördröjd. Staden frågar också länsstyrelsen om grannfastigheten har rätt att begära samråd. Att vederlägga betyder att motbevisa eller bevisa felaktigheter. Först hålls alltså allt hemligt, när sedan staden upplever att medborgare har farhågor som kan fördröja projektet måste medborgarna genast motbevisas.

1. Varför följer inte de ansvariga för detta projekt Solna stads kommunikationspolicy?

38. Det anser vi oss göra.

2. Varför följer inte de ansvariga för detta projekt kommunallagens mening om att samråd ska ske?

39. Kommunikationspolicyn nämner inget om samråd men framhåller att dialog med medborgarna ska främjas. Det är emellertid inte praktiskt genomförbart att ha en medborgardialog inom alla projekt staden genomför. Därför görs därför alltid en avvägning i det enskilda fallet av vad som är rimligt. Om det är ett stort projekt som påverkar många av kommunens medborgare kan en allmän medborgardialog hållas, med informationsmöten där alla som vill får lämna synpunkter (ett exempel på det är t.ex. grönplanen). I mindre projekt kanske det bedöms räcka med en webbenkät (vilket var fallet t.ex. för den nya lekplatsen i södra Bergshamra). I små projekt, eller projekt av ren verkställighetskaraktär, genomförs i allmänhet ingen medborgardialog. Staden har i just det här fallet valt att kontakta dem som bedömts vara direkt berörda av projektet, dvs arrendatorer och nyttjanderättshavare. Då det framkom att det lokala engagemanget var stort valde staden att även hålla ett informationsmöte.

3. Är det rimligt att anse att detta projekt kan vara av karaktären att det kan generera osäkerhet och frågor?

40. Stadens bedömning var att projektet inte var kontroversiellt hos allmänheten. De som ansågs vara direkt berörda hade alla uttryckt att de var positiva till projektets genomförande. Informationsinsatser till allmänheten genomfördes enligt vad som bedömdes vara en rimlig omfattning (se svar 1).

11 Nämndmål

11.1 Tekniska nämnden

Tekniska nämnden har i sin verksamhetsplan 2018 ett mål som heter *Solna ska ha en ren, snygg och trygg stadsmiljö*. Detta mål har tre aktiviteter 2018 som rör parkskötsel, utomhusbelysning och klottersanering. Den 11 december hade nämnden ett sammanträde där samma mål istället föreslås uppfyllas av aktiviteter 2018 som handlar om lekplatser, parkskötsel, utomhusbelysning och dagvattendamm. Dagen efter detta möte har nämnden ett informationsmöte för att berätta om dagvattendamm och våtmark.

1. Är det en slump att den nya aktiviteten om vatten under nämndmålet tillkom dagen innan informationsmötet om vatten?

41. Punkten "vatten" i Tekniska nämndens investeringsbudget avser åtgärder i enlighet med det lokala åtgärdsprogrammet (LÅP) som arbetats fram med övriga kommuner inom Brunnsvikens tillrinningsområde. Syftet med åtgärderna är att förbättra vattenkvaliteten i Brunnsviken. Våtmarksprojektet omfattas inte av denna punkt, men eftersom det delvis berör samma område valde Solna stad att även informera om detta projekt vid informationsmötet 12/12.

2. Anser nämnden att aktiviteten ”Rening av vattentillförseln till Brunnsviken” är *en och samma aktivitet* som beskrivs som att anlägga en ny dagvattendamm och att utveckla kringliggande våtmarker?

42. Dagvattendammar anläggs för att rena dagvatten innan det rinner ut i Brunnsviken. I våtmarksprojektet fanns initialt en ambition att använda våtmarken för rening av dagvatten, men eftersom det visade sig senare att detta inte gick ihop med att samtidigt gynna den biologiska mångfalden i våtmarken utgick detta som målsättning för våtmarksprojektet. Det är alltså inte samma aktivitet.

Ett annat nämndmål är att *Tekniska nämnden ska öka nöjdheten hos solnabor, företagare och stadens verksamheter med nämndens service och myndighetsutövning*. Detta mål har tre aktiviteter varav ett är *Vidareutveckla kommunikationsarbetet*. En beskrivning av detta är bland annat:

- Inom stadsmiljöverksamheten är huvudmålgruppen mycket bred – Solnaborna.
- Den proaktiva kommunikationen handlar inte bara om den löpande driften. Det handlar även om enskilda insatser och projekt i stadsmiljön som kan generera osäkerhet och frågor.

Mot bakgrund av detta nämndmål kan frågorna från kapitlen om information och kommunikation upprepas, särskilt intressant är begreppet *proaktiv kommunikation*.

3. Varför följer inte de ansvariga för detta projekt tekniska nämndens mål och aktivitet såsom de visas upp för kommunfullmäktige, t ex avseende proaktiv kommunikation för projekt som kan anses generera osäkerhet och frågor?

43. Se svar 1 och 40

11.2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i sin verksamhetsplan 2018 ett mål som heter *Solna ska utvecklas på ett miljömässigt hållbart sätt*. Detta mål har en aktivitet som handlar om miljöövervakning av vatten. Denna aktivitet innefattar övervakning av miljötillståndet i Solnas sjöar, vattendrag, havsvikar och grundvatten samt strategiskt arbete för att uppnå god vattenstatus och miljökvalitetsmålen för vatten. En annan aktivitet handlar om artinventering.

1. Beskriv miljötillståndet i Brunnsviken, historiskt, idag och önskad utveckling i framtiden.

44. Tillståndet i Brunnsviken finns att läsa om på stadens hemsida: <https://www.solna.se/sv/boende-miljo/parker-och-gronomraden/sjoar-och-vattendrag/brunnsviken/>

2. Vad är det konkreta mätbara målet med anläggning av våtmark och damm för miljötillståndet i Brunnsviken? Vad händer med Brunnsviken om anmäld vatten- verksamheten *inte* genomförs?

45. Utvecklingen av våtmarken kommer inte att påverka miljötillståndet för Brunnsviken. Det kommer dock föreslagna dagvattendammar att göra, vilket också är själva syftet med dem. Den uppskattade reningseffekten för respektive damm redovisas i tabellen nedan. Om inte åtgärderna genomförs som planerat så kommer inte den miljöbelastning det förorenade dagvattnet utgör på Brunnsviken att minska och ekologiskt god status kommer inte att uppnås till 2027.

Åtgärd	Avskild mängd - (Enhet)	Kraus väg dagvattenstråk		Pumphusvägen dagvattendamm	
		(kg / år)	(%)	(kg / år)	(%)
PAH		0,014	65	0,051	65
Olja		30	80	75	80
Suspenderade partiklar		2015	65	6175	65
Kvicksilver (Hg)		0,0005	40	0,001	40
Nickel (Ni)		0,20	55	0,72	55
Krom (Cr)		0,26	70	1,05	70
Kadmium (Cd)		0,01	45	0,04	45
Zink (Zn)		2,6	60	9,0	60
Koppar (Cu)		0,6	50	2,1	50
Bly (Pb)		0,4	65	1,3	65
Kväve (N)		19,5	25	60,0	25
Fosfor (P)		2,2	50	7,6	50

Föreslagna dagvattendammars uppskattade reningseffekt.

3. Finns det idag föroreningar i dagvattnet som tillrinner våtmarken från Bergshamra?
46. Nej, tillrinningen till våtmarken sker från kringliggande hag- och skogsmark och det vattnet innehåller inga föroreningar. Det finns föroreningar i det dagvatten som rinner till Brunnsviken i det öppna dagvattendiket väster om våtmarken, men om det sker läckage till våtmarken genom marken så bedöms detta bli renat innan det når våtmarken.
4. Finns det idag föroreningar i vattnet som tillrinner Brunnsviken från våtmarker, eller direkt från Bergshamra?
47. Det finns inte föroreningar i det vatten som kommer ifrån våtmarker, men det gör det i dagvatten som tillrinner från Bergshamra (se svar 44).
5. I vissa av projektplanerna nämns förekomst av grodor, paddor och salamandrar i våtmarken. Vilka arter rör det sig om och hur stora bedöms populationerna vara?
48. De arter som påträffats är vanlig padda, mindre vattensalamander och någon typ av brun groda, möjligen åkergroda eller vanlig groda. Det är svårt att uttala sig om populationernas storlek.

Genom att veta status i dagsläget kan en skillnadsanalys göras om ett antal år för att se eventuella förbättringar och om målen nås.

Ett annat nämndmål är att *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska öka nöjdheten med nämndens service och myndighetsutövning*. Detta mål har två aktiviteter. Aktiviteter och beskrivningar handlar dock inte om nämndens kommunikation med solnaborna utan mer om att utföra livsmedelskontroller och att digitalisera handlingar.

12 Anmälan om vattenverksamhet

Solna stad har lämnat in en anmälan om vattenverksamhet. Anmälan avser *inte* grävning, schaktning, omgrävning av vattendrag eller bortledning av ytvatten utan *endast* anläggande av våtmarker och dammar. Total yta är angett till *maximalt 3 000 m²*, vilket motsvarar en kvadrat med sidorna 55 m.

Ängsmarken är 110 m x 135 m i nord-syd, resp öst-västlig riktning genom centrum punkten, totalt ca 13 000 m². Den sökta vattenverksamheten måste alltså begränsa sig till mindre än ¼ av ängsmarken.

1. På Länsstyrelsen blankett finns ett fält för ifyllnad av ”Grannfastigheter som kan beröras av åtgärden”. Varför var grannfastigheten Vetet 1 och dess fastighetsägare Brf Brunnsviken inte informerade om vattenverksamheten innan anmälan skickades in till Länsstyrelsen och varför nämndes inte föreningen på Länsstyrelsens blankett?
49. Solna stad bedömde inte fastigheten Vetet 1 som direkt berörd av åtgärderna. Även länsstyrelsen gör en bedömning av vilka som kan anses vara direkt berörda och om länsstyrelsen anser att det finns fler direkt berörda än de som kommunen uppgivit så kommer dessa att kontaktas av länsstyrelsen.
2. Beskriv var och hur vallen/vattendelaren ska uppföras. Area? Är det tänkt gångstråk på vallen?
50. Det som planeras är en mjuk höjning av marken vilket kommer ge funktionen av en vattendelare. Projekteringen har ännu inte kommit så långt att vi kan ange exakt hur stor yta som kommer höjas, men det område som avses finns redovisat i anmälan om vattenverksamhet. Ambitionen är att det inte ska upplevas som en vall utan smälta in i landskapet på ett naturligt sätt. Ett gångstråk på den höjda marken planeras.
3. Beskriv var och hur dammen/dammarna ska anläggas. Area?
51. De två dagvattendammar som föreslås i VÅP:en och kort beskrevs på informationsmötet 12/12 ligger vid Kraus väg (yta 600 m²) och Pumphusvägen (yta 2500 m²).
4. Beskriv var och hur våtmarken ska förändras och fördjupas. Area?
52. Detta beskrivs i den anmälan om vattenverksamhet som gjorts. Den exakta utformningen är inte färdigprojekterad.
5. Beskriv var och hur diken ska förändras och fördjupas. Area?
53. Hur diken ska fördjupas illustreras i den bildserie som visades på mötet 12/12 och som även skickades till BRF Brunnsviken 19/12. Vilken area det handlar om finns det inte några framtagna uppgifter på.
6. Hur kan en vall (inte inritat på karta) uppföras, damm anläggas och fördjupning av våtmark ned till 1 meter djupa schakt göras, utan grävarbeten? Ansökan avser som nämnts inte grävning och schaktning.
54. På länsstyrelsens anmälningsblankett för vattenverksamhet ska anmälaren klassa den anmälda verksamheten utifrån ett antal förbestämda verksamhetstyper. Av de olika alternativ som finns är ”anläggande av våtmark eller dammar” den som bäst beskriver den planerade verksamheten. Naturligtvis kommer arbetet att omfatta grävning, och det framgår också tydligt i beskrivningen av den planerade verksamheten.
7. Det nämns i anmälan att ett nytt utlopp *vid behov* ska anläggas västerut (inte inritat på karta). Beskriv och rita in på karta vattenflödet från inflöde till utflöde. Beskriv särskilt vad som händer vid kraftigt inflöde och regn.
55. Att öppna ett nytt utlopp mot väster bedömdes tidigt i projektet vara det säkraste sättet att uppnå projektets syften, men det skulle bli kostsamt och eventuellt påverka det historiska landskapet. Stadens konsult har i sina flödesberäkningar kommit fram till att något nytt utlopp inte är nödvändigt för att uppnå projektets syften. Något nytt utlopp mot väster ingår därför inte längre i planerna.

8. Beskriv var och hur utloppet västerut ska anläggas. Area?

56. Se svar 55

13 Åtgärder från konsultrapporter

Det konsulter som köpts in av Solna stad har hittills kommit med förslag på åtgärder och annan information som Solna stad gärna bör kommentera.

Tengbom föreslår att i ett första skede rensa och dika ur alla diken och se vad det ger för effekt.

1. Varför är detta inte provat för att minska översvämningarna?

57. Tekniska förvaltningen hade långt gångna planer att rensa diken 2014, men eftersom en resning av diken potentiellt även skulle medföra en dränering av våtmarken var staden ålagd att först genomföra en naturvärdesinventering. Alla groddjur är fridlysta i Sverige så när det var klargjort att våtmarken hyser salamandrar, grodor och paddor fick planerna avbrytas. Läs mer om fridlysning på länsstyrelsens hemsida: <http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/Sv/djur-och-natur/hotade-vaxter-och-djur/Pages/fridlysta-djur.aspx>

Geomind: Att anlägga ett stråk för gång- och/eller cykel på vallen är inte att rekommendera och hänsyn ska tas till detta med erforderliga åtgärder om detta planeras.

Om stråk – vilka åtgärder planeras?

58. Geominds råd avser asfalterade cykelvägar. Den planerade gångvägen har inte samma höga krav på tillgänglighet och standard. Slitlagret kommer att bestå av någon form av grusmaterial och om det uppstår sättningar på grund av att terrassen är dålig ska det vara enkelt att fylla på med mer grus och jämna av.

WRS föreslår en utgrävning då de menar att ett "En djupare permanent vattenfylld del möjliggör etablering av mygglarvspredatorer som **kan** hålla tillbaka myggbeståndet." Sporadiska vattenansamlingar är istället något som är en gynnsam myggkläckningsmiljö.

2. Varför ska man då anlägga just en stor våtmark och damm i fårhagen? Hur garanteras vi att detta inte blir en försämring mot rådande problematiska myggsituation?

59. Se svar 20 och 21.

Ekologigruppen skriver att anmälningsplikt råder för grävning och vattenverksamhet upp till 3 000 m², över detta blir det aktuellt med tillståndsansökan.

3. Hur stor är den *sammanlagda arean* för grävning och vattenverksamhet av våtmark, diken, vall/vattendelare, dammar, utlopp etc på Tivoli?

60. Hela våtmarksprojektet berör upp till 8 000 m² markyta. Det Ekologigruppen avser ovan är om *vattenverksamheten* har en *bottenyta* upp till 3 000 m² i *befintligt vattenområde*, dvs den befintliga våtmarken, men den befintliga våtmarken är uppskattningsvis mindre än 2 000 m². Verksamheten skulle ändå kunna vara tillståndspliktig om den utvecklade våtmarken var planerad att bli större än 50 000 m², men eftersom den utvecklade våtmarken är planerad att bli mindre än 3 000 m², så är verksamheten inte heller tillståndspliktig i detta avseende.

Läs mer om vilka krav som ställs på en anmälan om vattenverksamhet på länsstyrelsens hemsida: <http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/Sv/miljo-och-klimat/vatten-och-vattenanvandning/vattenverksamhet/Vilka%20regler%20g%C3%A4ller%20f%C3%B6r%20vattenverksamhet/Pages/faq-vattenverksamhet.aspx?keyword=vattenverksamhet>

14 Annan närliggande vattenverksamhet

Ärendet i fårhagen har i Solna stad diarienummer: TND/2017:1019, Vattenverksamhet, utveckling av befintlig våtmark Tivoliudden Bergshamra. Solna stad har öppnat ett nytt ärende: TND/2017:1167, Anläggande av dagvattendamm vid Pumphusvägen, Bergshamra.

I avtalet mellan Länsstyrelsen och Solna stad den 3 juli 2017 med rubriken "Avseende utveckling av våtmark vid Tivolihalvön i Kungliga Nationalstadsparken" finns ett syfte

- Att i enlighet med "det lokala åtgärdsprogrammet för att nå god vattenstatus i Brunnsviken" rena dagvatten innan det släpps ut i Brunnsviken.

På informationsmötet den 12 december för bergshamraborna var det väldigt viktigt att skilja på dessa båda projekt: Våtmark 1019 resp Dammar 1167.

1. Hur ska projekt Våtmark 1019 nå syftet att rena dagvatten innan det släpps ut i Brunnsviken?

61. Se svar 11.

2. I ärendet 1019 finns egentligen två projekt, ett om våtmark och ett om dammar. Varför finns ingen anmälan gjord till Länsstyrelsen om vattenverksamhet för dessa dammar? Har dammarna någon koppling till våtmarken?

62. Ärende TND/2017:1167 avser bara en dagvattendamm vid Pumphusvägen. Vattenverksamhet handlar om åtgärder i *befintliga* vattenområden. Våtmarken är ett befintligt vattenområde och därför räknas de åtgärder staden planerar där som vattenverksamhet. Dagvattendammarna är inte planerade inom något befintligt vattenområde och klassas därför inte som vattenverksamhet (hade dock kunnat räknas som vattenverksamhet om ytan överstigit 5 ha).

3. Är det i själva verket så att det är projekt Dammar 1167 som ska nå syftet att rena dagvatten men att Solna stad väljer att dela aktiviteterna inom avtalet i två ärenden för att inte se helheten och för att inte behöva göra en miljökonsekvensbeskrivning?

63. Davattendammen i ärende TND/2017:1167 har mycket riktigt syftet att rena dagvatten innan det rinner ut i Brunnsviken, ett syfte som våtmarksprojektet inte längre har (se svar 11), men att det skulle handla om samma projekt som delats för att undvika en MKB stämmer inte, projekten har tillkommit i helt olika sammanhang.

En miljökonsekvensbeskrivning skall ingå i en ansökan om tillstånd att anlägga, driva eller ändra verksamheter enligt 9, 11 eller 12 kap miljöbalken. Kap 11 handlar om vattenverksamhet.

15 Mandat, ansvar och andra formalia

För att redan ut ansvarsförhållanden och mandat behöver beslutsfattare identifieras. Det är naturligtvis inte bra om Solna stad i ett senare skede skyller eventuella brister på konsulter och entreprenörer.

1. Vem har utsett projektledare för detta projekt?

64. Stadsmiljöchefen

2. Vem har initierat projektet och godkänt projektplanen? Vem är projektägare? Bifoga protokoll (motsvarande) där uppdrag och ramar för projektet framgår.

65. Projektet har initierats av projektledaren i samråd med kommunekologen. Projektet ägs av tekniska förvaltningen. Projektdirektiv bifogas.

3. Vem har fattat beslut att, och på vilka grunder, *inte* informera Brf Brunnsviken om vatten-

verksamheten och uppgrävningen av fårhagen omedelbart söder om föreningens fastighet?

66. Det har projektledaren beslutat. Se i övrigt svar 8-9.

4. Vem har fattat beslut att projektet/planen/programmet om vattenverksamhet kopplat till Brunnsviken *inte* ska omfatta en miljökonsekvensbedömning med tillhörande beskrivning. Bifoga protokoll eller protokollsutdrag där motiven till detta beslut framgår. Jämför text i kommande miljöbalk 6 kap 15§ ”Synpunkter på beslutsunderlag för plan eller ett program”. En MKG ska göras tillgänglig för allmänheten.

67. Något sådant beslut har inte tagits eftersom det inte finns några krav på att en MKB tas fram vid en *anmälan* om vattenverksamhet.

5. Om Solna stad inte avser följa lag om säkerhet för barn, vem har fatta detta beslut och på vilka grunder? Här är det väldigt viktigt att detta beslut är dokumenterat så att en framtida ansvarsfråga är fullständigt tydlig. Bifoga därför kopia på ett beslutsprotokoll i original där beslutfattares namn och underskrift tydligt framgår.

68. Staden har inte för avsikt att bryta några lagar. Se även svar 14.

16 Övriga tips och råd

Enligt Solnas kvalitetspolicy ska nämnderna se till att alla enheter bedriver ett systematiskt kvalitets- och verksamhetsutvecklingsarbete. I detta arbete ska medborgarnas synpunkter på verksamheterna tas tillvara och användas i kvalitetsförbättrande syfte.

Här följer några tips och råd avseende rätt kvalitet.

16.1 Ändring av marknivå

Brf Brunnsviken har ansökt till staden om att få bygga några parkeringsplatser för att bland annat kunna sätta upp laddstolpar för elbilar. El till bilarna ska komma från föreningens överskott av egenproducerad el från solpaneler på var tak. Vi missade då att lämna in en av följande punkter och ansökan kan för närvarande därför inte behandlas.

På Solna stads hemsida finns en ”Checklista ändring av marknivå”. Ett tips är att projektledaren kontrollerar att alla ritningar och handlingar (t ex kontrollplan) finns samt att kontrollansvarig och byggherre utses.

69. Nedanstående gäller bygglovspliktiga åtgärder.

Det står så här:

Här hittar du information om vilket underlag som behövs vid ärenden som rör ändring av marknivåer.

Ritningar

- Situationsplan upprättad på nybyggnadskarta med kommande byggnaders/tillbyggnaders huvudmått, mått till närmaste tomtgränser och till gräns mot gata, mått mellan byggnaderna på tomten (även koordinatsatt i större projekt) samt höjdläge för lägsta golvets överkant (+FG) OBS! Nybyggnadskarta med tillhörande text (detaljplanens bestämmelser) får inte förvanskas och får inte vara äldre än ett år, kan redovisas i färg för tydligheten.
- Markplaneringsritning/schaktplan upprättad på situationsplan utvisande

befintliga och föreslagna marknivåer för schakt.

- Marksektioner utvisande befintliga och föreslagna marknivåer och slänt- avgränsningar fram till tomtgräns.

Övriga handlingar

- Ansökningsblankett underskriven i original
- Blankett kontrollansvarig (KA) underskriven i original
- KA, kopia av giltigt certifikat
- Arearedovisning (blankett)
- Översiktlig beskrivning av projektet
- Grundundersökning med utlåtande
- Redovisning av avvikelser från detaljplanen, lista eller ritning

Kontrollansvarig

Kontrollansvarig (KA) ersätter det tidigare begreppet kvalitetsansvarig. Vid byggnads-, rivnings- och markåtgärder ska det finnas en KA som bistår byggherren under genomförandet av åtgärderna.

16.2 Grannehörande

På Solna stads hemsida finns en anvisning om att grannar ska beredas möjlighet att yttra sig. Det är ju viktigt att byggnadsnämndens skyldighet fullföljs. En granne kan ju t ex yttra sig och hävda att åtgärden i fårhagen utgör en *påtaglig förändring*, större än att exempelvis glasa in en balkong.

70. Nedanstående gäller bygglov inom detaljplanelagt område för avvikelse från gällande detaljplan. Området där våtmarken ligger är inte detaljplanelagt.

Det står så här:

Grannehörande

Om en ansökan om bygglov inom detaljplanelagt område innebär en avvikelse från gällande detaljplan, eller om en åtgärd som inte är en kompletteringsåtgärd utförs utanför detaljplanelagt område, har byggnadsnämnden skyldighet att genom grannehörande (underrättelse) underrätta grannar och andra kända sakägare om avvikelsen. Dessa ska beredas möjlighet att yttra sig angående avvikelsen, inte lovansökan i sig. Inkomna yttranden ska sedan ligga till grund för nämndens samlade bedömning av allmänna och enskilda intressen i ärendet.

16.3 Trädfällning i Nationalstadsparken

Brf Brunnsviken har ansökt till staden om att få fälla några träd vid föreningens parkering och på en innergård. I den senaste ansökan beviljade Solna stad att en vitpil som står på en innergård omgiven av fyra höga byggnader får fällas. Det framkom bland annat följande bedömning och villkor från den noggranna prövningsprocessen:

Solna stads kommunekolog Veronica Gelland Boström bedömer att den aktuella pilen har ett lågt naturvärde och att en fällning av trädet med efterföljande återplantering med annat trädslag inte bidrar till att minska områdets naturvärden eller försvaga spridningssambanden för djur och växter inom Kungliga nationalstadsparken.

Villkor: Innan fällningsarbetet av trädet påbörjas måste föreningen försäkra sig om att inget överklagande inkommit. Efter avslutat arbete ska Solna stad informeras. Stubbar ska avlägsnas, marken återställas och ett ersättningsträd placeras.

Solna stad fakturerade Brf Brunnsviken 5 000 kr för marklovet att få fälla ett träd på en innergård.

På Solna stads hemsida finns en information om fällning av träd.

Ett tips är att projektledaren kontrollerar att alla marklov och samråd är klara innan träd fälls i eller omkring fårhagen.

71. Inga skyddade träd avses fällas, men om det skulle bli aktuellt kommer samråd att hållas med länsstyrelsen eftersom det inte är detaljplanelagt område.

Det står så här:

Ungefär en tredjedel av Solnas areal är utpekad som nationalstadspark i miljöbalken. Detta ger ett visst skydd mot intrång och påverkan på natur- och kulturmiljön. Utöver detta gäller marklovpåbuds eller samrådsförfarande vid trädfällning.

I Nationalstadsparken är det marklovpåbud att ta ner träd eller göra andra åtgärder som berör träd *inom detaljplanelagda områden*, bland annat Bergshamra, delar av Frösundavik och kring Stallmästaregården.

Om du vill göra motsvarande åtgärder inom *icke detaljplanelagda områden*, bland annat Hagaparken, Tivoliudden, Ulriksdal eller Sörentorp, gör du istället en anmälan om samråd till länsstyrelsen i Stockholm enligt 12 kapitlet 6 § miljöbalken.

Solna stad

Sändlista

Styrelsen i Brf Brunnsviken begär att Solna stad genomför samråd med anledning av anläggningen av en ny våtmark i Bergshamra

Brf Brunnsviken har fått kännedom om att Solna stad avser anlägga våtmark och dammar (Bergshamra 3:1) omedelbart söder om föreningens fastighet Vetet 1 i Solna. Staden har inte informerat föreningen om detta arbete och än mindre genomfört något samråd - vilket föreningen i egenskap av grannfastighet finner mycket anmärkningsvärt.

Styrelsen i Brf Brunnsviken begär att Solna stad genomför samråd innan arbete fortsätter och innan en ansökan lämnas in till Länsstyrelsen.

Underlaget som föreningen hittills tagit del av är mycket bristfälligt vilket skapar en djup oro hos föreningen och våra medlemmar. Oklarheterna består bland annat i

- Avsaknad av motiv till att anlägga den nya och omfattande våtmarken med dammar i det som idag är en befintlig fårhage där får betar under sommaren. Den nya anläggningen utgör en påtaglig förändring.
- Säkerhet & trygghet. Dammen och sankmarken kommer att ligga i närheten av en nyanlagd stor och populär lekplats i Bergshamra. I kombination med att många barnfamiljer bor i området innebär detta en utomordentligt djup oro över riskerna med ny damm och sankmark, inte minst när vi nu närmar oss vinter med mörker, snö och is.
- Föreningens byggnader kan bli berörda, då marken som byggnaderna står på sedan länge är förstärkt med pålgrundläggning med anledning av den lösa träskmarken i området. Denna allvarliga konsekvens berörs inte alls i underlaget.
- Det betydande myggproblemet. En våtmark med träskliknande miljö innebär att fler mygg kommer att drabba oss och omgivningen. Vi har redan nu, med stadens bristande utdikning, drabbat av översvämningsmyggor vilka är synnerligen aggressiva stickmyggor som också är aktiva mitt på dagen. Underlaget från Solna innehåller ingen riskanalys och plan för om detta problem kraftigt skulle förvärras då våtmarken/kärret är färdigt.
- Förändringen innebär rimligen omfattande grävarbeten, muddring och betydande mängder schaktmassor. Var ska dessa massor läggas? Vad händer om markföroreningar upptäcks? Det har tidigare förekommit nedgrävda giftunnor i området. Inte heller här finns en riskanalys gjord.
- Miljökonsekvensbeskrivning saknas i underlaget.
- Underlaget innehåller ingen kostnadsberäkning för anläggning och långsiktig skötsel av våtmarken.

Styrelse vill särskilt påpekat att området ursprungligen inte är en våtmark. När föreningen bildades för 30 år sedan var området en äng. På flygfotografier från 1960-talet syns följaktligen ingen våtmark där. I modern tid har människor i trakten kämpat för att göra marken odlingsbar. Det har skett bland annat genom dikning. Kartan från 1908 av kommissionslantmätare Konrad Janssons karta betecknar det aktuella området som åker. Kartor från 1800-talet visar tydligt på de diken som kontinuerligt förbättrat odlingsbetingelserna. Det är således ingen "befintlig våtmark".

Enligt 4 kap. Miljöbalken: "Inom en nationalstadspark får ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller natur- miljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas." Här planeras nu ett mycket stort ingrepp i och en total omvandling av det historiska landskapet.

Avslutningsvis påminner vi Solna stad om *Kommunikationspolicy för Solna stad* som är antagen av kommunfullmäktige i vilken det anges följande:

- Solna stads kommunikation ska säkerställa att medborgarna har tillgång till information om de beslut som staden fattar och har möjlighet att påverka den demokratiska besluts- processen.
- Solna stads kommunikation ska stimulera till dialog och delaktighet. Det innebär att staden ska tydliggöra beslut, beslutsprocesserna och möjligheterna att påverka.

Enligt kommunallagen ska nämnder se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt verka för att samråd sker.

Med vänlig hälsning

Bostadsrättsföreningen Brunnsviken

Lars-Åke Hansson

Björn Gardarsson

Ordförande

Vice ordförande

Sändlista

Solna stad, 171 86 Solna

Som orientering

Länsstyrelsen i Stockholm, Enheten för miljöskydd, Box 22067, 104 22

Stockholm Kommunfullmäktiges ordförande i Solna stad, Sven Kinnander

Medlemmar i Brf Brunnsviken

Bostadsrättsföreningar i Bergshamra